

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

e-mail: ndier@mail.ua
orcid.org/0000-0003-7814-1565
Researcher ID: S-2219-2016

Захарін Сергій Володимирович, доктор економічних наук, професор кафедри, Київський національний університет культури і мистецтв
вул.Чигоріна, 20, м.Київ, 01011
e-mail: z0679330105@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1263-8170>
Researcher ID: E-6257-2012

Роговий Андрій Віталійович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри, Національний університет «Чернігівська політехніка»
вул.Шевченка, 95, м.Чернігів, 14007
e-mail: sried@mail.ua
orcid.org/0000-0003-8945-2947
Researcher ID: S-8255-2015

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Забаштанский Максим Николаевич, доктор экономических наук, профессор, директор Института, Национальный университет «Черниговская политехника»
ул.Шевченко, 95, г.Чернигов, 14007
e-mail: ndier@mail.ua

Захарин Сергей Владимирович, доктор экономических наук, профессор кафедры, Киевский национальный университет культуры и искусств
ул.Чигорина, 20, г.Киев, 01011
e-mail: z0679330105@gmail.com

Роговой Андрей Витальевич, доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры, Национальный университет «Черниговская политехника»
ул.Шевченко, 95, г.Чернигов, 14007
e-mail: sried@mail.ua

DATA ABOUT THE AUTHORS

Zabashtansky Maxim, Doctor of Economics, Professor, Director of the Institute, Chernihiv Polytechnic National University
Shevchenko Street, 95, Chernihiv, 14007
e-mail: ndier@mail.ua

Zakharin Sergii, Doctor of Economics, Professor, Department, Kyiv National University of Culture and Arts
20 Chigorina Street, Kyiv, 01011
e-mail: z0679330105@gmail.com

Rogovy Andriy, Doctor of Economics, Associate Professor, Professor of Department, Chernihiv Polytechnic National University
Shevchenko Street, 95, Chernihiv, 14007
e-mail: sried@mail.ua

Подано до редакції 12.03.2020

Прийнято до друку 26.03.2020

УДК 377.35

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-45-195-206>

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ НЕПЕРЕРВНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

**Горошкова Л. А.,
Харагірло В. Є.,
Хлобистов Є. В.**

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах реформування освітньої галузі на особливу увагу потребує проблема фінансового забезпечення розпочатих реформ, оскільки від рівня його достатності залежить успішність розпочатих перетворень. Зазначене в повній мірі стосується системи професійно-технічної освіти, оскільки останніми роками актуалізувалась проблема нестачі робітничих кадрів. Вирішити завдання забезпечення провідних галузей національного господарства кадрами можливо тільки в умовах достатнього рівня фінансування освіти загалом і професійно-технічної зокрема.

Постановка проблеми. Питання управління процесом реформ та децентралізації влади задля забезпечення сталого розвитку країни невід'ємно пов'язане із процесом реформування освітньої галузі,

тому пошук ефективних механізмів проведення реформ та рівня їх фінансування потребує особливої уваги та поглиблених як теоретичних, так і практичних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок в розгляд проблеми розвитку освіти та її фінансування внесли Бурковська Я., Возканич С., Петренко В., Палехова В., Семів Л. [1-4] та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Формування умов сталого розвитку національного господарства залежить від рівня забезпеченості необхідними кадрами, відповідності рівня їх підготовки вимогам сьогодення, що неможливо забезпечити без достатнього рівня фінансування освіти. Отже існує потреба у проведенні дослідження ефективності механізмів фінансування професійно-технічної освіти в Україні в умовах децентралізації та реформування адміністративно-територіального устрою у країні.

Постановка завдання, мети дослідження. Метою дослідження є оцінка рівня та механізмів фінансування процесу реформування та розвитку професійно-технічної освіти в Україні.

Метод та методологія проведення дослідження. У процесі проведення дослідження використані загальнонаукові (аналіз та синтез, індукція та дедуція, аналітичне групування) та спеціальні (абстрагування, моделювання і т.ін.) методи вивчення економічних явищ і процесів.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). В роботі проведений аналіз динаміки та механізмів фінансування реформи професійно-технічної освіти в Україні.

У результаті аналізу структури джерел фінансування встановлено, що останніми роками відбулось перенесення фінансового навантаження щодо утримання закладів професійно-технічної освіти з державного на місцеві бюджети.

Показано, що за фактичними та плановими показниками обсягів фінансування наявне співпадіння щодо державного бюджету при систематичному недовиконанні планових показників місцевими бюджетами.

Проведений аналіз ефективності фінансового забезпечення реформ децентралізації професійно-технічної освіти. Отримані результати свідчать, про те що на початковому етапі реформ їх успішність опинилась під загрозою внаслідок недофінансування їх органами місцевого самоврядування. На державному рівні вирішення проблеми у 2016 році було здійснено за допомогою стабілізаційної дотації.

За результатами аналізу динаміки обсягів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази ПТЗО, її розподілу між регіонами України та рівня виконання планових показників встановлено, що її обсяги впродовж 2016–2018 років збільшувались з 50 млн. грн до 100 млн. грн., а у 2019 році знизилась до рівня 2016 року. Фактичні обсяги субвенції були меншими за планові, що призвело до загального недофінансування у розмірі 11 млн. 235,3 тис. грн.

Аналіз показав, що впродовж 2016-2019 років регіональні пріоритети у фінансуванні змінювались, але обсяги субвенції не залежали від розмірів області та відповідної кількості ПТЗО в них.

Проведений аналіз показав, що найбільший рівень субсидування модернізації та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів впродовж 2016-2019 років отримали Харківська, Кіровоградська, Херсонська, Дніпропетровська, Одеська, Тернопільська та Київська області. Найнижчий рівень субсидій за ці роки отримали Полтавська та Закарпатська області.

Отже диспропорції у розподілі субсидій не є обґрунтованими і механізм субсидування потребує більш виваженого підходу, оскільки серед регіонів, які недоотримали субсидії є ті, де суттєвою є потреба у робітничих кадрах.

Наведене вище дозволяє зробити висновок про створення системи фінансування професійно-технічних послуг, зокрема, неперервних, у бездефіцитний спосіб, з урахуванням регіональних потреб ринку праці та рівня надання освітніх послуг.

Доцільним буде у подальших дослідженнях здійснити пошук механізмів додаткового залучення фінансових ресурсів для розвитку професійно-технічної освіти на умовах державно-приватного партнерства. Перспективним є дослідження процедур щодо компенсації відсотків за кредитними ресурсами з боку банківських установ при співпраці зацікавлених сторін з вдосконалення освітніх послуг.

Висновки. Проведеним аналізом динаміки та механізмів фінансування реформи професійно-технічної освіти в Україні встановлено, що останніми роками відбулось перенесення фінансового навантаження щодо утримання закладів професійно-технічної освіти з державного на місцеві бюджети.

Встановлено наявність співпадіння фактичних та планових показниками обсягів фінансування щодо державного бюджету та неспівпадіння щодо місцевих бюджетами.

Проведений аналіз рівня та ефективності фінансового забезпечення реформ децентралізації професійно-технічної освіти. Показано, що внаслідок недофінансування з місцевих бюджетів на початковому етапі реформ, їх подовження опинилось під загрозою. Ситуацію було виправлено використанням стабілізаційної дотації з державного бюджету.

За результатами аналізу динаміки обсягів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази ПТЗО, її розподілу між регіонами України та рівня виконання планових показників встановлено, що впродовж 2016-2019 років регіональні пріоритети у фінансуванні змінювались, але обсяги субвенції не залежали від розмірів області та відповідної кількості ПТЗО в них.

Проведений аналіз показав наявність диспропорцій у розподілі субсидій між регіонами, що не є обґрунтованою, тому механізм субсидування потребує більш виваженого підходу, оскільки серед регіонів, які недоотримали субсидії є ті, де суттєвою є потреба у робітничих кадрах.

Наведене вище дозволяє зробити висновок про створення системи фінансування професійно-технічних послуг, зокрема, неперервних, у бездефіцитний спосіб, з урахуванням регіональних потреб ринку праці та рівня надання освітніх послуг (залучення до складу педагогічного персоналу кваліфікованих фахівців, обмін досвідом, міжнародні стажування, розширення переліку освітніх послуг тощо).

Ключові слова: освітня галузь, професійна (професійно-технічна) освіта, фінансування закладів освіти, субвенція, державний бюджет, місцеві бюджети

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИНАНСИРОВАНИЯ НЕПРЕРЫВНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ ДЛЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ ОБРАЗОВАНИЯ

Горошкова Л. А.,
Харагирло В. Е.,
Хлобыстов Е. В.

Актуальность темы исследование. В современных условиях реформирования образовательной отрасли особого внимания требует проблема финансового обеспечения начатых реформ, поскольку от уровня его достаточности зависит успешность начатых преобразований. Указанное в полной мере касается системы профессионально-технического образования, поскольку в последние годы актуализировалась проблема недостатка рабочих кадров. Решить задачу обеспечения ведущих отраслей национального хозяйства кадрами возможно только в условиях достаточного уровня финансирования образования вообще и профессионально-технической в частности.

Постановка проблемы. Вопрос управления процессом реформ и децентрализации власти ради обеспечения постоянного развития страны связан с процессом реформирования образовательной отрасли, поэтому поиск эффективных механизмов проведения реформ и уровня их финансирования требует особого внимания и углубленных как теоретических, так и практических исследований.

Анализ последних исследований и публикаций. Существенный вклад в рассмотрение проблемы развития образования и его финансирование внесли Бурковская Я., Вовканич С., Петренко В., Палехова В., Семие Л. [1-4] и др.

Выделение неисследованных частей общей проблемы. Формирование условий постоянного развития национального хозяйства зависит от уровня обеспеченности необходимыми кадрами, соответствия уровня их подготовки требованиям современности, что невозможно обеспечить без достаточного уровня финансирования образования. Таким образом существует потребность в проведении исследования эффективности механизмов финансирования профессионально-технического образования у Украины в условиях децентрализации и реформирование административно-территориального устройства в стране.

Постановка задачи, цели исследования. Целью исследования есть оценка уровня и механизмов финансирования процесса реформирования и развития профессионально-технического образования в Украине.

Метод и методология проведения исследования. В процессе проведения исследования использованные общенаучные (анализ и синтез, индукция и дедукция, аналитическое группирование) и специальные (абстрагирование, моделирование и т.п.) методы изучения экономических явлений и процессов.

Изложение основного материала (результаты работы). В работе проведен анализ динамики и механизмов финансирования реформы профессионально-технического образования в Украине.

В результате анализа структуры источников финансирования установлено, что в последние годы произошло перенесение финансовой нагрузки содержания учреждений профессионально-технического образования с государственного на местные бюджеты.

Показано, что по фактическим и плановым показателям объемов финансирования имеется совпадение относительно государственного бюджета при систематическом невыполнении плановых показателей местными бюджетами.

Проведен анализ эффективности финансового обеспечения реформ децентрализации профессионально-технического образования. Полученные результаты свидетельствуют о том, что на начальном этапе реформ их успешность оказалась под угрозой вследствие недофинансирования их органами местного самоуправления. На государственному равные решения проблемы в 2016 году было осуществлено с помощью стабилизационной дотации.

По результатам анализа динамики объемов субвенции из государственного бюджета местным бюджетам на модернизацию и обновление материально-технической базы ПТУО, ее распределения между регионами Украины и уровня выполнения плановых показателей установлено, что ее объемы в течение 2016–2018 гг. увеличивались с 50 млн. грн до 100 млн. грн., а в 2019 году снизились до уровня 2016 года. Фактические объемы субвенции были меньшими плановых, что привело к общему недофинансированию в размере 11 млн. 235,3 тыс. грн.

Анализ показал, что в течение 2016-2019 гг. региональные приоритеты в финансировании изменялись, но объемы субвенции не зависели от размеров области и соответствующего количества ПТУО в них.

Проведенный анализ показал, что наибольший уровень субсидирования модернизации и обновление материально-технической базы профессионально-технических учебных заведений в течение 2016-2019 гг. получили Харьковская, Кировоградская, Херсонская, Днепропетровская, Одесская,

Тернопольская и Киевская области. Наиболее низкий уровень субсидий за эти годы получили Полтавская и Закарпатская области.

Указанные диспропорции в распределении субсидий не являются обоснованными и механизм субсидирования требует более взвешенного подхода, поскольку среди регионов, которые недополучило субсидии есть те, где существенной есть потребность в рабочих кадрах.

Приведенное высшее позволяет сделать вывод о создании системы финансирования профессионально-технических услуг, в частности, непрерывных, в бездефицитный способ, с учетом региональных потребностей рынка труда и уровня предоставления образовательных услуг.

Целесообразным будет в дальнейших исследованиях осуществить поиск механизмов дополнительного привлечения финансовых ресурсов для развития профессионально-технического образования на условиях государственно-частного партнерства. Перспективным есть исследование процедур относительно компенсации процентов за кредитными ресурсами со стороны банковских учреждений при сотрудничестве заинтересованных сторон из усовершенствования образовательных услуг.

Выводы. Проведенным анализом динамики и механизмов финансирования реформы профессионально-технического образования в Украине установлено, что в последние годы произошло перенесение финансовой нагрузки содержания учреждений профессионально-технического образования с государственного на местные бюджеты.

Установлено наличие совпадения фактических и плановых показателями объемов финансирования относительно государственного бюджета и несовпадения относительно местных бюджетами.

Проведен анализ уровня и эффективности финансового обеспечения реформ децентрализации профессионально-технического образования. Показанная, что вследствие недофинансирования из местных бюджетов на начальном этапе реформ, их выполнение оказалось под угрозой. Ситуация была исправлена использованием стабилизационной дотации из государственного бюджета.

По результатам анализа динамики объемов субвенции из государственного бюджета местным бюджетам на модернизацию и обновление материально-технической базы ПТЗО, ее распределения между регионами Украины и уровня выполнения плановых показателей установлено, что в течение 2016-2019 гг. региональные приоритеты в финансировании изменялись, но объемы субвенции не зависели от размеров области и соответствующего количества ПТУО в них.

Проведенный анализ показал, что наличие диспропорций в распределении субсидий между регионами, является обоснованными, поэтому механизм субсидирования требует более взвешенного подхода, поскольку среди регионов, которые недополучило субсидии есть те, где существенной есть потребность в рабочих кадрах.

Приведенное высшее позволяет сделать вывод о создании системы финансирования профессионально-технических услуг, в частности, непрерывных, в бездефицитный способ, с учетом региональных потребностей рынка труда и уровня предоставления образовательных услуг (привлечение в состав педагогического персонала квалифицированных специалистов, обмен опытом, международные стажировки, расширение перечня образовательных услуг и т.д.).

Ключевые слова: образовательная отрасль, профессиональная (профессионально-техническая) образование, финансирование учебных заведений, субвенция, государственный бюджет, местные бюджеты

IMPROVEMENT OF THE CONTINUOUS EDUCATION SERVICES FINANCING FOR VOCATIONAL TRAINING INSTITUTIONS

Horoshkova Lidiia,
Kharahirlo Vira,
Khlobystov Ievhen

Actuality of research theme. In the current context of reforming the education sector, the problem of financial support for the initiated reforms needs special attention, since its success depends on the degree of its sufficiency. This fully applies to the system of vocational education, as in recent years the problem of shortage of workers has been actualized. It is possible to solve the problem of providing the leading branches of the national economy with personnel only in the conditions of sufficient level of financing of education in general and professional-technical in particular.

Problem statement. The issue of managing the reform process and decentralizing power to ensure the country's sustainable development is intrinsically linked to the educational reform process, so finding effective reform mechanisms and funding levels requires particular attention and in-depth theoretical and practical research.

Analysis of the last researches and publications. Significant contribution to the consideration of the problem of development of education and its financing were made by Burkovskaya Ya.G., Vovkanych S., Petrenko VP, Palekhova VA, Semov L. [1-4] and others.

Selection of unexplored parts of general issue. The formation of conditions for the sustainable development of the national economy depends on the level of provision of the necessary personnel, compliance with the level of their preparation to the requirements of the present, which cannot be ensured without sufficient level of education funding. Therefore, there is a need to study the effectiveness of funding mechanisms for professional-technical education in Ukraine in the context of decentralization and reform of the administrative and territorial structure in the country.

Task statement, research aim. *The purpose of the study is to evaluate the level and mechanisms of financing the process of reforming and developing professional-technical education in Ukraine.*

Method or methodology of realization of research. *In the process of realization researches drawn on scientific (analysis and synthesis, induction and deduction, analytical grouping) and special (abstracting, economical-mathematical design, etc.) methods of study of the economic phenomena and processes.*

Exposition of basic material. *This paper analyzes the dynamics and mechanisms of financing the reform of professional-technical education in Ukraine.*

As a result of the analysis of the structure of funding sources, it has been established that in recent years there has been a shift in the financial burden for the maintenance of professional-technical education institutions from the state to local budgets.

It is shown that according to the actual and planned indicators of financing, there is a coincidence in relation to the state budget with systematic failure to meet the planned indicators by local budgets.

The effectiveness of financial support for the decentralization of professional-technical education reforms has been analyzed. The results show that at the initial stage of reforms, their success was threatened by the under-financing by their local governments. At the state level, the problem was solved in 2016 through a stabilization grant.

According to the analysis of the dynamics of the state budget subvention volumes to the local budgets for the modernization and updating of the technical and technical base of the professional-technical institutions, its distribution between the regions of Ukraine and the level of implementation of the planned indicators, it has been found that during 2016-2018, its volumes increased from UAH 50 million to 100 million, and in 2019 decreased to the level of 2016. The actual amount of the subvention was lower than planned, which resulted in a total underfunding of UAH 11 million 235.3 thousand.

The analysis showed that during 2016-2019, the regional funding priorities had changed, but the subsidy volumes did not depend on the size of the oblast and the corresponding amount of professional-technical institutions in them.

The conducted analysis showed that the highest level of subsidizing the modernization and updating of the material and technical base of vocational schools during the 2016-2019 years was received by Kharkiv, Kirovograd, Kherson, Dnipropetrovsk, Odessa, Ternopil and Kyiv regions. Poltava and Transcarpathian regions received the lowest subsidies in these years.

Consequently, the imbalances in the distribution of subsidies are not justified and the subsidy mechanism needs a more prudent approach, since among the regions that have not received subsidies are those where there is a significant need for staffing.

The foregoing makes it possible to conclude on the establishment of a system of financing vocational services, in particular continuous, non-deficit ways, taking into account regional needs of the labor market and the level of provision of educational services.

It will be advisable in further studies to look for mechanisms to further attract financial resources for the development of professional-technical education on public-private partnerships. It is promising to study the procedures for compensation of interest on credit resources by banking institutions in cooperation with stakeholders to improve educational services.

Conclusions. *The analysis of the dynamics and mechanisms of financing the reform of professional-technical education in Ukraine shows that in recent years there has been a shift in financial burden for the maintenance of professional-technical institutions from state to local budgets.*

It is established that there is a coincidence of actual and planned indicators of funding in the state budget and a discrepancy in local budgets.

The level and effectiveness of financial support for the decentralization of professional-technical education reforms have been analyzed. It has been shown that due to the underfunding of local budgets at the initial stage of reforms, their extension was in jeopardy. The situation was corrected by the use of a stabilization grant from the state budget.

According to the results of analysis of the dynamics of the state budget subvention volumes to the local budgets for modernization and updating of the technical and technical base of the professional-technical institutions, its distribution between the regions of Ukraine and the level of implementation of the planned indicators, it was established that during 2016-2019 the regional priorities for financing changed, but the volumes of the subvention did not depend the size of the area and the corresponding amount of professional-technical institutions in them.

The analysis showed that there are imbalances in the distribution of subsidies between regions, which is not justified, so the subsidy mechanism needs a more prudent approach, since among the regions that received subsidies are those where there is a significant need for staffing.

The above makes it possible to conclude the establishment of a system of financing professional-technical services, including continuous, deficit-free ways, taking into account the regional needs of the labor market and the level of provision of educational services (involvement of teaching staff of qualified specialists, exchange of experience, international internships, extension of the list educational services, etc.).

Keywords: *education, professional-technical education, financing of educational institutions, subvention, state budget, local budgets*

JEL Classification: *C53, H79, O10, R15*

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах реформування освітньої галузі на особливу увагу потребує проблема фінансового забезпечення розпочатих реформ, оскільки від рівня його достатності залежить успішність розпочатих перетворень. Зазначене в повній мірі стосується системи професійно-технічної освіти, оскільки останніми роками актуалізувалась проблема нестачі робітничих кадрів. Вирішити завдання забезпечення провідних галузей національного господарства кадрами можливо тільки в умовах достатнього рівня фінансування освіти загалом і професійно-технічної зокрема.

Постановка проблеми. Питання управління процесом реформ та децентралізації влади задля забезпечення сталого розвитку країни невід’ємно пов’язане із процесом реформування освітньої галузі, тому пошук ефективних механізмів проведення реформ та рівня їх фінансування потребує особливої уваги та поглиблених як теоретичних, так і практичних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок в розгляд проблеми розвитку освіти та її фінансування внесли Бурковська Я., Вовканич С., Петренко В., Палехова В., Семів Л. [1-4] та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Формування умов сталого розвитку національного господарства залежить від рівня забезпеченості необхідними кадрами, відповідності рівня їх підготовки вимогам сьогодення, що неможливо забезпечити без достатнього рівня фінансування освіти. Отже існує потреба у проведенні дослідження ефективності механізмів фінансування професійно-технічної освіти в Україні в умовах децентралізації та реформування адміністративно-територіального устрою у країні.

Постановка завдання, мети дослідження. Метою дослідження є оцінка рівня та механізмів фінансування процесу реформування та розвитку професійно-технічної освіти в Україні.

Метод та методологія проведення дослідження. У процесі проведення дослідження використані загальнонаукові (аналіз та синтез, індукція та дедукція, аналітичне групування) та спеціальні (абстрагування, моделювання і т.ін.) методи вивчення економічних явищ і процесів.

Виклад основного матеріалу. Забезпечити позитивні зміни в країні та її економіці можливо тільки в разі модернізації та певних змін у галузі освіти, зокрема, у системі професійної (професійно-технічної) освіти. Отже, підвищення ефективності системи професійної освіти – одна з і складових економічного зростання держави та її сталого розвитку. Успішність реформ, на нашу думку, суттєво залежить від їх фінансового забезпечення.

На рис. 1 наведені результати аналізу динаміки фінансування професійно-технічної освіти за її основними джерелами – видатків державного та місцевих бюджетів.

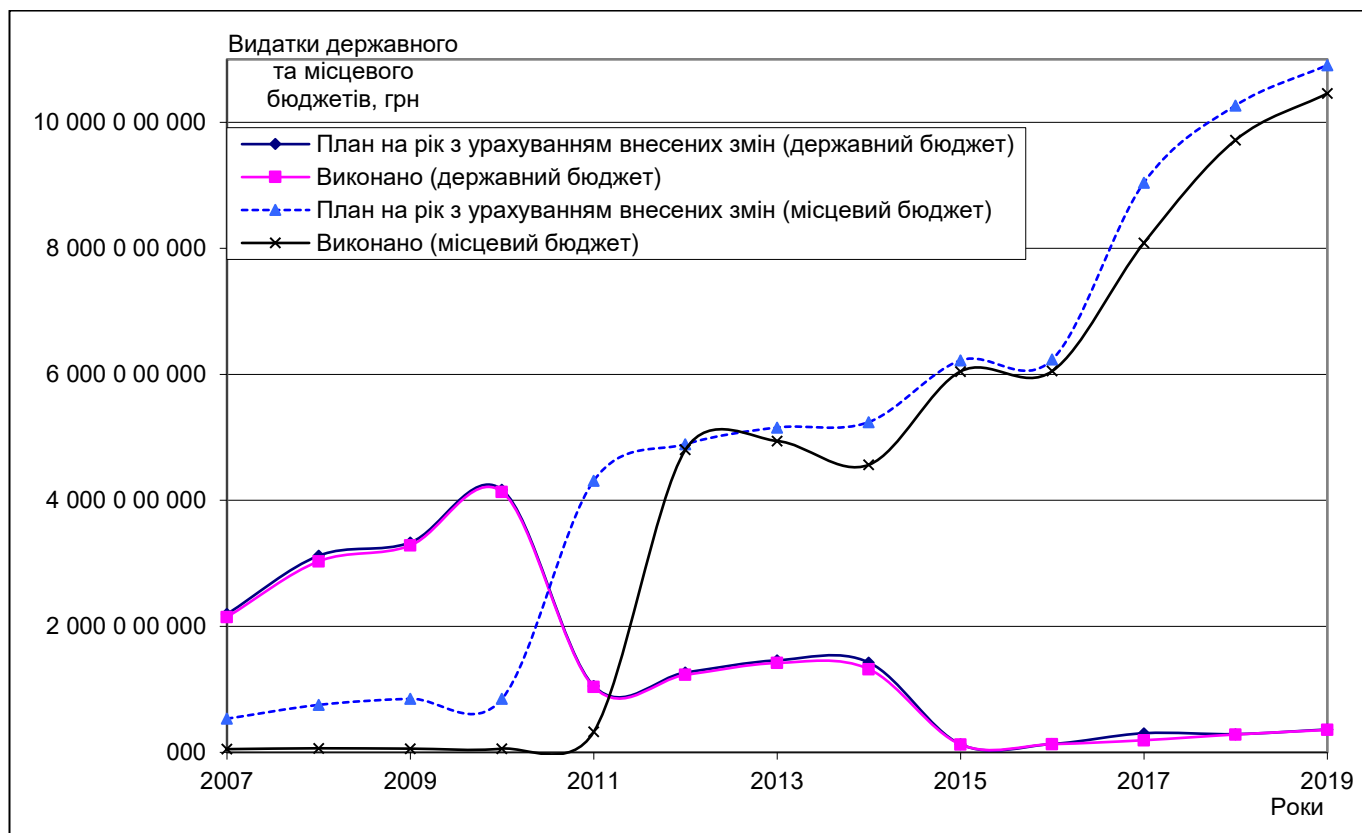

Рисунок 1. Динаміка фінансування професійно-технічної освіти за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів впродовж 2007–2019 рр.

Як бачимо, з 2011 року фінансове навантаження щодо утримання закладів професійно-технічної освіти було перенесене з державного на місцеві бюджети. Впродовж 2011–2019 років його обсяги зростали, але у

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

2011–2015 рр. – несуттєво, після зниження у 2016 році, політика фінансування суттєво змінилась на користь його збільшення.

Порівняння планових показників щодо обсягів фінансування з рівнем фактичного виконання свідчить про те, що наявне практично повне співпадіння щодо державного бюджету і систематичне недовиконання планових показників місцевих бюджетів.

З 2015 року у системі фінансування професійної (професійно-технічної) освіти розпочались суттєві зміни, зумовлені процесом децентралізації. У 2015 році відповідно до ст.26 Закону України «Про державний бюджет на 2015 рік» було передбачено субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на підготовку робітничих кадрів.

Наступні зміни відбулись у 2016 році, вони були закріплені у Бюджетному кодексі та Законі України «Про Державний бюджет на 2016 рік». Так фінансування професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) було остаточно передане з центрального на місцевий рівень. Основними джерелами фінансування ПТНЗ у 2016 році були Державний бюджет, обласні бюджети та бюджет м.Київ, бюджети обласних центрів, бюджети міст обласного значення. Крім того був застосований механізм позапланової виплати з Державного бюджету (перерозподіл стабілізаційних дотацій). Отже фінансування професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ), розташованих у містах обласного значення, у т.ч. і містах-обласних центрах, здійснювалось з бюджетів цих міст, а інших ПТНЗ – з обласних бюджетів та бюджету м.Києва (ст. 89 та 90 Бюджетного кодексу України). У 2016 році було запроваджено нову субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам – на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази ПТЗО, порядок її розподілу затверджено у Законі України «Про Державний бюджет України на 2016 рік».

Саме в цей період у країні стала відчутною нестача кваліфікованих робітників, як наслідок – Кабінетом Міністрів був затверджений перелік професій загальнодержавного значення що містив 25 позицій, в якому понад 90% – професії, яких навчають у системі професійно-технічної освіти (ПТО).

Зазначений перелік, затверджений Постановою КМУ № 118 від 16.11.2016 року включає такі: виноградар (6112); бджоляр (6123); монтер колій (7129); налагоджувальник верстатів і маніпуляторів з програмним керуванням (7223); монтажник систем вентиляції, кондиціонування повітря, пневмотранспорту і аспірації (7233); слюсар з ремонту дорожньо-будівельних машин та тракторів (7233); живописець (7324); тістороб (7412); верстатник деревообробних верстатів (7423); бурильник експлуатаційного та розвідувального буріння свердловин на нафту і газ (8113); помічник бурильника експлуатаційного та розвідувального буріння свердловин на нафту і газ (8113); моторист бурової установки (8113); верстатник широкого профілю (8211); токар (8211); фрезерувальник (8211); складальник корпусів металевих суден (8284); помічник машиніста тепловоза (8311); помічник машиніста електровоза (8311); машиніст бурової установки (будівельні роботи) (8332).

На підготовку робітників за 19-ма професіями загальнодержавного значення й у закладах соціальної реабілітації та адаптації передбачене додаткове фінансування у вигляді відповідних видатків державного бюджету.

Здійснені заходи, на жаль, не забезпечили ефективного механізму фінансування ПТНЗ оскільки відповідно до офіційних даних відбулось суттєве недофінансування професійно-технічної освіти. Основними причинами недофінансування була фінансова неспроможність місцевої влади щодо фінансування ПТО у повному обсязі та її небажання витратити власні кошти. У містах обласного значення це небажання було пов'язане з тим, що відповідні кошти витрачаються на підготовку кадрів не тільки для цих міст, а й для мешканців, які у цих містах не проживають (проживають навколо міст, у області), але мають бажання отримувати освіту. Уряд у 2016 році намагався компенсувати недофінансування шляхом виділення стабілізаційних дотацій у розмірі 600 млн грн та 1,4 млрд грн. З 2016 року згідно Закону України «Про Державний бюджет на 2016 рік» розпочато передачу з державної власності у комунальну закладів ПТО. Цей процес розрахований на період до 2020 року включно.

Наступним етапом реформ фінансування ПТО став 2017 рік, в якому були прийняті відповідні зміни до Державного бюджету у 2017 році. Так, основними джерелами фінансування у 2017 та 2018 роках стали субвенції (освітня субвенція на надання учням ПТОЗ повної середньої освіти та субвенція на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів); Державний бюджет, області бюджети та бюджет м.Київ, бюджети обласних центрів. Тобто з переліку джерел були вилучені фінансові ресурси міста обласного значення.

Однією з причин скорочення чисельності тих, хто бажає отримати професійно-технічну освіту стало те, що впродовж тривалого часу не оновлювалась матеріально-технічна база підготовки у системі ПТО. Виправляти ситуацію Уряд почав з 2016 року шляхом введення субвенції на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів. Динаміка обсягів цієї субвенції та регіональні особливості проаналізовані на рис. 2 – 5.

Як бачимо, у 2016 році фактичний обсяг субвенції становив 40266 тис. грн замість запланованих 50000 тис. грн. Щодо розмірів субвенції, то він суттєво відрізнявся у різних областях. Пріоритет було віддано двом областям України – Дніпропетровській (13143,8 тис. грн) та Херсонській (17009,1 тис. грн). Закарпатська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Луганська та Одеська області отримали по 628,5 тис. грн, Донецька – 469,5 тис. грн, усі інші – по 300 тис. грн. Отже, як бачимо, обсяги субвенції не залежали від розмірів області та відповідної кількості ПТЗО в них.

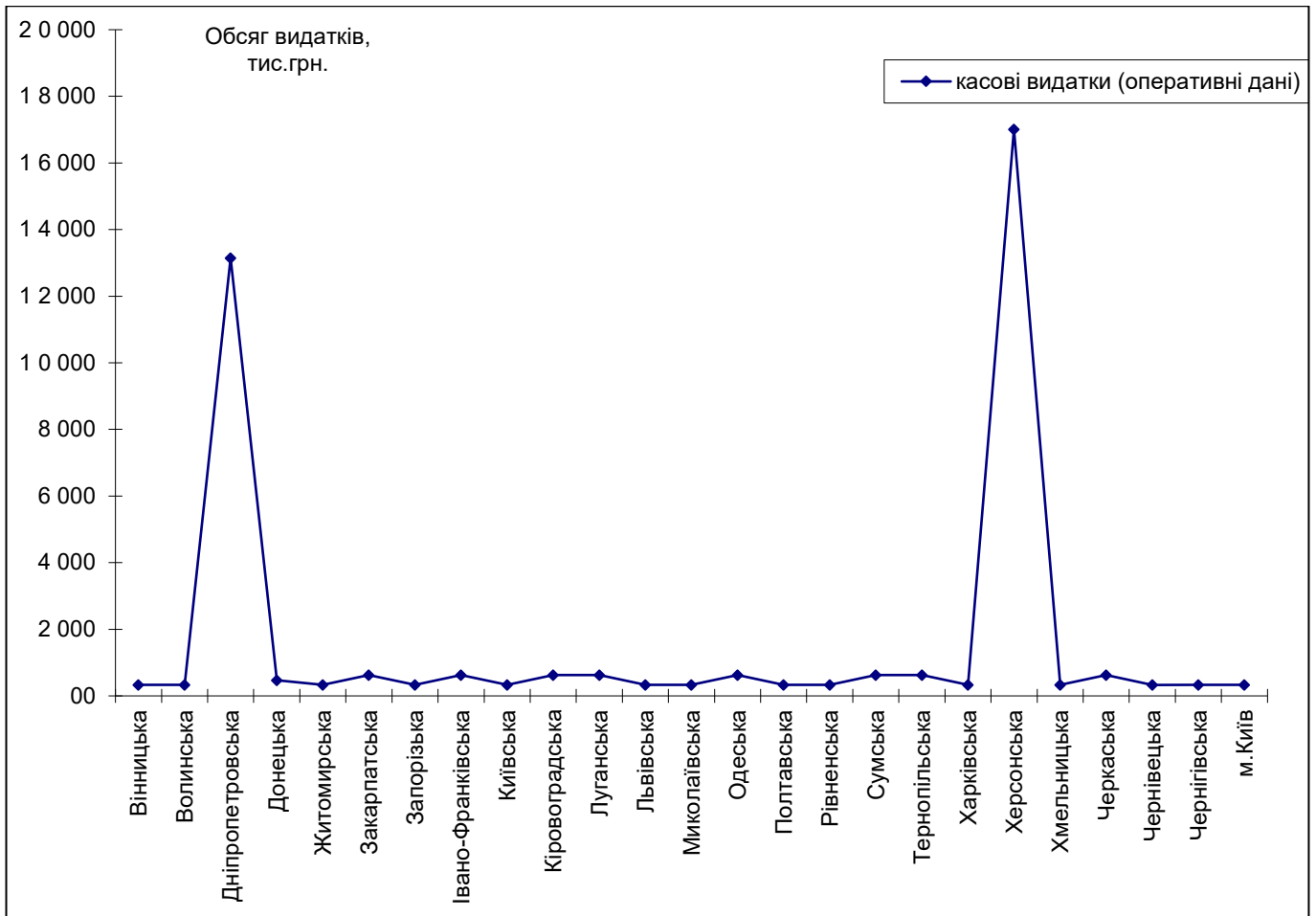

Рисунок 2. Розподіл субвенції на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів по регіонах України у 2016 році

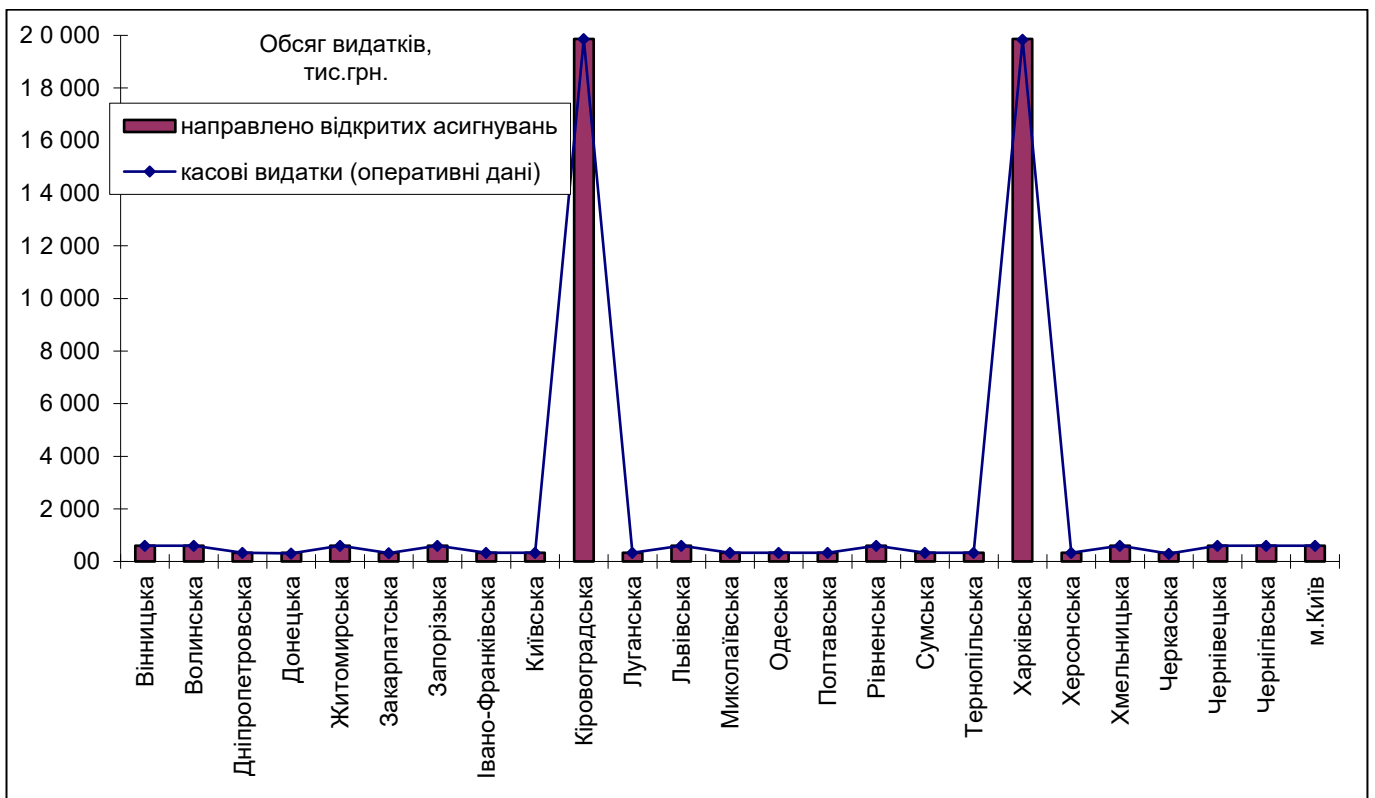

Рисунок 3. Розподіл субвенції на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів по регіонах України у 2017 році

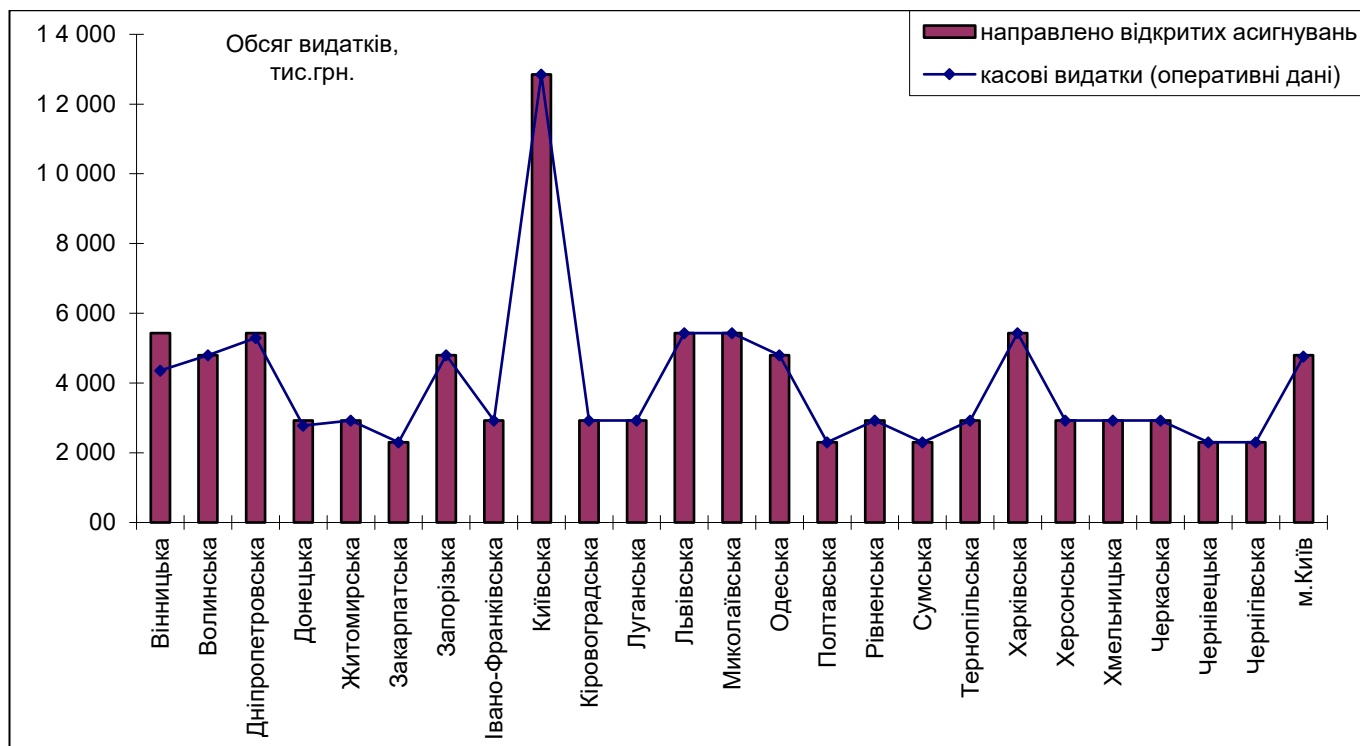

Рисунок 4. Розподіл субвенції на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів по регіонах України у 2018 році

У 2017 році фактичний обсяг субвенції був вищий за 2016 рік і становив 49 919 тис. грн при запланованих 50 000 тис. грн. Щодо розмірів субвенції, то він також суттєво відрізнявся у різних областях. Пріоритет було віддано Кіровоградській (19 860 тис. грн) та Харківській (19 845 тис. грн) областям. Обсяг фінансування 599 тис. грн отримали такі області: Житомирська, Львівська, Рівненська, Хмельницька, Чернівецька, Чернігівська, усі інші отримали по 330 тис. грн за виключенням Донецької (312 тис. грн), Закарпатської (316,3 тис. грн) та Черкаської (297 тис. грн) областей. Отже, як бачимо, пріоритети у фінансуванні були змінені, але обсяги субвенції не залежали від розмірів області та відповідної кількості ПТЗО в них.

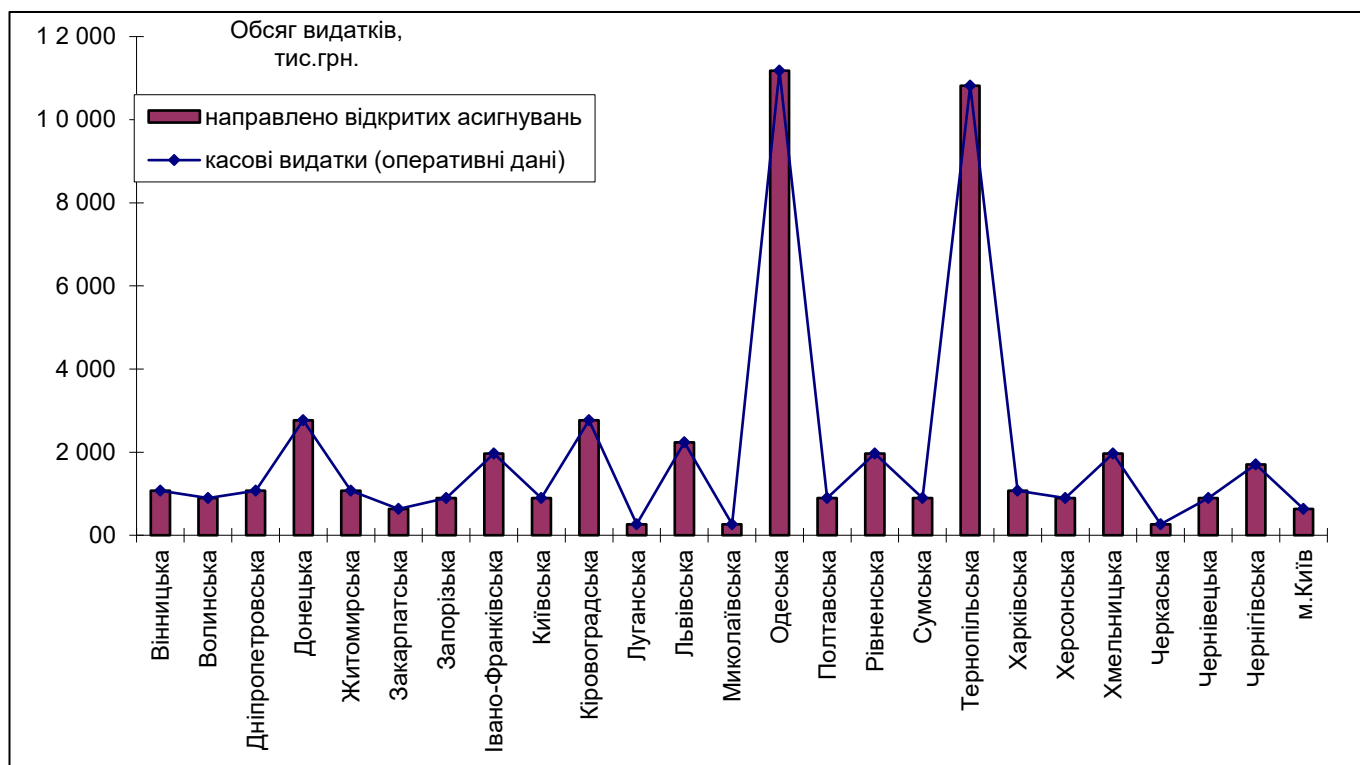

Рисунок 5. Розподіл субвенції на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів по регіонах України у 2019 році

У 2018 році фактичний обсяг субвенції збільшився майже у два рази і становив 98 587,3 тис. грн при запланованих 100 000 тис. грн. Щодо розмірів субвенції, то він також відрізнявся у різних областях, а пріоритет був один – Київська область (12850 тис. грн). Обсяг фінансування на рівні 5 000 – 5 500 тис. грн отримали такі області: Дніпропетровська, Львівська, Миколаївська та Харківська; 4000 – 4500 тис. грн. – Вінницька, Волинська, Запорізька, Одеська та м.Київ; усі інші отримали на рівні 2000 тис. грн. Отже, як бачимо, пріоритети у фінансуванні були змінені, але обсяги субвенції не залежали від розмірів області та відповідної кількості ПТЗО в них.

У 2019 році обсяги субвенції скоротились у 2 рази (до рівня 2017 року) і становили 49992,4 тис. грн при запланованих 50 000 тис. грн. Щодо розмірів субвенції, то він також відрізнявся у різних областях, а пріоритет був відданий двом областям – Тернопільській (10 816 тис. грн) та Одеській (11 180 тис. грн). Обсяг фінансування на рівні 1 700 – 2 700 тис. грн отримали такі області: Донецька, Кіровоградська, Львівська, Хмельницька та Чернігівська; більшість областей отримали на рівні 800 – 900 тис. грн за виключенням Луганської, Миколаївської та Черкаської областей де рівень субсидії був найнижчим і становив 266 тис. грн. Отже, як бачимо, пріоритети у фінансуванні були змінені, але обсяги субвенції також не залежали від розмірів області та відповідної кількості ПТЗО в них.

Проведений аналіз показав, що найбільший рівень субсидування модернізації та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів впродовж 2016 – 2019 років отримали Харківська (26 679,1 тис. грн) та Кіровоградська (26 184,5 тис. грн) області; далі йдуть Херсонська (21163,4 тис. грн) та Дніпропетровська (19 842,3 тис. грн) області; наступними є Одеська (16938,5 тис. грн), Тернопільська (14 704,5 тис. грн) та Київська (14 405 тис. грн) області. Найнижчий рівень субсидій за ці роки отримали Полтавська (3 856,0 тис. грн) та Закарпатська (3 873,7 тис. грн) області. Усі інші регіони України отримали в межах 5 800 – 6 400 тис. грн. Загальний плановий обсяг субсидій становив 250 000 тис. грн, фактичний – 238 764,7 тис. грн, отже недофінансування становило 11 235,3 тис. грн.

У таблиці 1 проведено співставлення обсягів субсидії на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази ПТЗО з кількістю таких закладів по областях України.

Таблиця 1. Обсяги субсидії на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази ПТЗО з кількістю закладів по областях України

Область	Загальний обсяг субсидії за 2016-2019 роки	Кількість ПТЗО станом на 01.01.2019 року
Вінницька	6 364,1	31
Волинська	6 624,6	18
Дніпропетровська	19 842,3	57
Донецька	6 322,5	42
Житомирська	4 928,7	24
Закарпатська	3 873,7	16
Запорізька	6 625,0	34
Івано-Франківська	5 856,5	33
Київська	14 405,0	24
Кіровоградська	26 184,5	21
Луганська	4 154,5	25
Львівська	8 592,7	54
Миколаївська	6 353,6	29
Одеська	16 938,5	33
Полтавська	3 856,0	27
Рівненська	5 826,9	22
Сумська	4 153,1	28
Тернопільська	14 704,5	21
Харківська	26 679,1	30
Херсонська	21 163,4	24
Хмельницька	5 827,0	25
Черкаська	4 121,9	20
Чернівецька	4 122,5	15
Чернігівська	4 931,0	24
м.Київ	6 313,2	26
Разом	238 764,7	703

Як бачимо, регіональний розподіл субсидії не завжди збігається із чисельністю ПТЗО. Так, області, що отримали максимальну субсидію (Харківська та Кіровоградська) мають не найбільшу кількість закладів (30 та 21 відповідно). У Одеській, Тернопільській областях та м.Київ – така ж ситуація (кількість закладів відповідно 33, 21 та 26). Певним виключенням є Дніпропетровська області, у якій найбільша кількість закладів – 57. В той же час Запорізька, Івано-Франківська та Вінницька області (кількість ПТЗО становить 33, 34 та 31 відповідно), отримали субсидій на рівні лише 6500 тис. грн. Рівень субсидій (найменший) у Закарпатській області цілком

відповідає найменшій кількості закладів – 16. Але у Полтавській області при чисельності закладів 27, розмір субсидії склав найменший в Україні рівень – 3 856 тис. грн. На нашу думку, такі диспропорції у розподілі субсидій не є обґрунтованими і механізм субсидування потребує більш виваженого підходу, оскільки серед регіонів, які недоотримали субсидії є ті, де суттєвою є потреба у робітничих кадрах.

Висновки. В роботі проведений аналіз динаміки та механізмів фінансування реформи професійно-технічної освіти в Україні. У результаті аналізу структури джерел фінансування встановлено, що останніми роками відбулось перенесення фінансового навантаження щодо утримання закладів професійно-технічної освіти з державного на місцеві бюджети. Показано, що за фактичними та плановими показниками обсягів фінансування наявне співпадіння щодо державного бюджету при систематичному недовиконанні планових показників місцевими бюджетами.

Проведений аналіз ефективності фінансового забезпечення реформ децентралізації професійно-технічної освіти. Отримані результати свідчать, про те що на початковому етапі реформ їх успішність опинилась під загрозою внаслідок недофінансування їх органами місцевого самоврядування. На державному рівні вирішення проблеми у 2016 році було здійснено за допомогою стабілізаційної дотації.

За результатами аналізу динаміки обсягів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази ПТЗО, її розподілу між регіонами України та рівня виконання планових показників встановлено, що її обсяги впродовж 2016–2018 років збільшувались з 50 млн. грн до 100 млн.грн., а у 2019 році знизилась до рівня 2016 року. Фактичні обсяги субвенції були меншими за планові, що призвело до загального недофінансування у розмірі 11 млн. 235,3 тис. грн.

Аналіз показав, що впродовж 2016-2019 років регіональні пріоритети у фінансуванні змінювались, але обсяги субвенції не залежали від розмірів області та відповідної кількості ПТЗО в них.

Проведений аналіз показав, що найбільший рівень субсидування модернізації та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів впродовж 2016-2019 років отримали Харківська, Кіровоградська, Херсонська, Дніпропетровська, Одеська, Тернопільська та Київська області. Найнижчий рівень субсидій за ці роки отримали Полтавська та Закарпатська області.

Отже диспропорції у розподілі субсидій не є обґрунтованими і механізм субсидування потребує більш виваженого підходу, оскільки серед регіонів, які недоотримали субсидії є ті, де суттєвою є потреба у робітничих кадрах. Наведене вище дозволяє зробити висновок про створення системи фінансування професійно-технічних послуг, зокрема, неперервних, у бездефіцитний спосіб, з урахуванням регіональних потреб ринку праці та рівня надання освітніх послуг (залучення до складу педагогічного персоналу кваліфікованих фахівців, обмін досвідом, міжнародні стажування, розширення переліку освітніх послуг тощо).

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Доцільним буде у подальших дослідженнях здійснити пошук механізмів додаткового залучення фінансових ресурсів для розвитку професійно-технічної освіти на умовах державно-приватного партнерства з урахуванням змісту та якості надання послуг, кваліфікації персоналу освітніх закладів, затребуваності випускників на ринках праці, залучення ресурсів роботодавців та місцевих бюджетів. Перспективним є дослідження процедур щодо компенсації відсотків за кредитними ресурсами з боку банківських установ при співпраці зацікавлених сторін з вдосконалення освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Петренко В. П. *Управління процесами інтелектокористування в соціально-економічних системах*. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. 352 с.
2. Палехова В. А. *Освіта: суспільне благо або товар? Наукові праці. Економіка. 2010. Том 133. Випуск 120. С.25-31.*
3. Бурковська Я. Г. *Проблеми фінансування освіти в Україні. Наука й економіка. 2010. №2 (18). С.20-24.*
4. Вовканич С., Семів Л. *Людський та інтелектуальний капітал в економіці знань. Вісник Національної академії наук України. 2008. №3. С.13-22.*

References

1. Petrenko, V. P. (2006). *Upravlinnia protsesamy intelektualnykh systemakh [Management of processes of intellectual use in socio-economic systems]*. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 352 p. [in Ukr.].
2. Palekhova, V. A. (2010). *Osvita: suspilne blaho abo tovar? [Education: a public good or a good?]*. Scientific works. Volume 133. Issue 120. 25-31. [in Ukr.].
3. Burkovska, Ya. H. (2010). *Problemy finansuvannia osvity v Ukraini [Problems of financing education in Ukraine]*. Science and economics, 2 (18). 20-24. [in Ukr.].
4. Vovkanych, S. & Semiv, L. (2008). *Liudskiy ta intelektualnyi kapital v ekonomitsi znan [Human and intellectual capital in the knowledge economy]*. Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine, 3. 13-22. [in Ukr.].

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Горошкова Лідія Анатоліївна, доктор економічних наук, доцент, академік Академії економічних наук України, професор кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики Запорізького національного університету.

e-mail: goroshkova69@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7142-4308>

Researcher ID: D-6527-2019

Харагірло Віра Єгорівна, в.о. завідувача кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти.

e-mail: viraharagirlo@gmail.com

Хлобистов Євген Володимирович, доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України, професор кафедри екології Національного університету «Києво-Могилянська академія».

e-mail: ievgen.khlobystov@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9983-9062>

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Горошкова Лидия Анатольевна, доктор экономических наук, доцент, академик Академии экономических наук Украины, профессор кафедры предпринимательства, менеджмента организаций и логистики Запорожского национального университета.

e-mail: goroshkova69@gmail.com

Харагірло Вера Егоровна, и.о. заведующего кафедрой педагогике, психологии и менеджмента Белоцерковского института непрерывного профессионального образования.

e-mail: viraharagirlo@gmail.com

Хлобыстов Евгений Владимирович, доктор экономических наук, профессор, академик Академии экономических наук Украины, профессор кафедры экологии Национального университета «Києво-Могилянська академія»

e-mail: ievgen.khlobystov@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHORS

Horoshkova Lidiia, D. Sc. in Economics, Professor of the Department of entrepreneurship, management of organizations and logistics, Zaporizhzhya National University.

e-mail: goroshkova69@gmail.com

Kharahirlo Vira, the acting Chairperson of the Pedagogy, Psychology and Management Department of the Bila Tserkva Institute of Continuing Professional Education.

e-mail: viraharagirlo@gmail.com

Khlobystov Ievhen, D. Sc. in Economics, Professor, Professor of the Department of Environmental Studies, National university of «Kyiv-Mohyla academy».

e-mail: ievgen.khlobystov@ukr.net

Подано до редакції 01.03.2020

Прийнято до друку 25.03.2020

УДК 336.1

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-45-206-217>

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ В УКРАЇНІ

Наконечна Ю. Л.,
Рибалка А. М.

Актуальність теми дослідження. Розвиток і вдосконалення фінансової системи України гальмує низька соціальна відповідальності держави, громади, бізнесу. Сучасна трансформація принципів та підходів до визначення суспільно важливих соціальних стандартів та джерел їх фінансування вимагає глибокого теоретичного осмислення проблем соціального забезпечення населення, тому дослідження питання фінансування соціальних гарантій держави є вчасним та актуальним.

Постановка проблеми. Соціальні гарантії є тими обов'язковими елементами у функціонуванні держави, які визначають стабільність суспільства та його безпеку і впливають на реалізацію соціальної та економічної політики уряду. Саме цей елемент має забезпечувати гарантування гідного рівня та якості життя кожного громадянина, а, отже, і високого рівня добробуту населення загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль та сутність соціальних гарантій у виконанні соціальної функції держави достатньо ґрунтовно досліджено у багатьох наукових роботах сучасних економістів. Окремим питанням фінансового забезпечення соціальних гарантій присвячено роботи О. Д. Василика, С. Г. Батажка, М. О. Головні, В. М. Гриньова, В. П. Горина, Д. І. Сухового, Н. Д. Глазка, Л. В. Лисяк, В. М. Опаріна, В. Б. Тропіної, В. М. Федосова та інші.

Виділення недостатливих частин загальної проблеми. Залишається недостатньо вивченим питання, щодо шляхів подолання протиріччя між реальними потребами громадян, що отримують соціальну підтримку держави та тими фінансовими можливостями (ресурсами) держави, якими вона може забезпечити ці потреби населення.

Постановка мети, завдання дослідження. Метою статті є визначення сучасних проблем фінансування державних соціальних гарантій в Україні. Поставлена мета зумовлює необхідність